

בש"פ 9589/17 - מדינת ישראל נגד נאסר אבראהים

בבית המשפט העליון

בש"פ 9589/17

לפני: כבוד השופטת י' וילנר

העוררת: מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב: נאסר אבראהים

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי נצרת מיום
07.12.2017 בתיק מ"ת 63149-09-17 שניתנה ע"י
כב' סגנית הנשיאה, השופטת א' הלמן

תאריך הישיבה: כ' בכסלו התשע"ח (8.12.2017)

בשם העוררת: עו"ד נגה בן סידי

בשם המשיב: עו"ד משה גלעד; עו"ד ולנטין זברוב

החלטה

1. ערר לפי סעיף 53 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (להלן: חוק המעצרים) על החלטתו של

עמוד 1

בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופטת א' הלמן) במ"ת 63149-09-17 שניתנה ביום 7.12.2017 ובגדרה נקבע כי המשיב יועבר למעצר בפיקוח אלקטרוני.

רקע והליכים קודמים

2. ביום 28.9.2017 הוגש כתב אישום נגד המשיב המייחס לו עבירות של הריגה, סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, הפקרה לאחר פגיעה, חבלה חמורה, תקיפה הגורמת חבלה של ממש, החזקת סכין והסתייעות ברכב לביצוע פשע.

מכתב האישום עולה כי בין משפחת המשיב לבין משפחת דודו (להלן: מחמד) קיים סכסוך ממושך ואלים. על רקע סכסוך זה עזבה משפחתו של המשיב, שגרה בסמיכות למשפחתו של מחמד, את ביתה, ועברה להתגורר בשכונה אחרת ביישוב טורעאן. בהמשך לכך, ביום 26.8.2017, הגיעו אביו ואחיו של המשיב (להלן: משהור ו-עורסאן, בהתאמה) לחניה הצמודה לביתו של מחמד, ובין עורסאן לבין בנו של מחמד (להלן: עמאר) התגלע ויכוח. משהור ומחמד, שני האבות, ניסו להרגיע את הרוחות ולהפריד בין השניים, אך ללא הועיל. בתוך כך, התקשר עורסאן לאחיו (להלן: מחמד הבן) אשר שהה באותו זמן יחד עם המשיב בביתם, עדכן אותו במתרחש וביקש ממנו לבוא לסייע לו. מחמד הבן דיווח למשיב על תוכן השיחה, ובתגובה לכך הצטייד המשיב בסכין ורץ יחף לרכבו ונהג לכיוון ביתו של דודו, מחמד, כשאחיו, מחמד הבן יושב לצדו.

בינתיים, בחניית ביתו של מחמד המשיכו מחמד ומשהור במאמציהם להרגעת הרוחות. למרות זאת, בשלב מסוים הגיע למקום בשאר, בנו של מחמד ואחיו של עמאר (להלן: בשאר או המנוח), ובינו לבין עורסאן התפתח ויכוח. בשלב מסוים, עורסאן זרק לעברו של בשאר כיסא ופגע בו. בתגובה לכך, מחמד הורה לבשאר לעזוב מיד את המקום, והוא החל לעשות כן ולהתקדם לעבר חצר הבית.

שניות ספורות לאחר מכן הגיעו המשיב ומחמד הבן ברכב לחניית ביתו של מחמד. המשיב חלף במהירות על-פני הרכב שחנה בפתח הבית, הסיט את רכבו לעבר בשאר ופגע בו פגיעה חזיתית וישירה. פגיעה זו הובילה למותו של בשאר. המשיב עצר לרגע, פתח את דלת הרכב, הביט במנוח ששכב מתבוסס בדמו ונסע מהמקום בנסיעה פרועה ומהירה מבלי שעמד על תוצאות הפגיעה ומבלי שהזעיק עזרה.

בהמשך לכך, כשהוא נוהג בצורה פרועה ובמהירות, פגע המשיב בשני אנשים נוספים שהיו בדרכו, תוך התעלמות מאיתותי אזהרה ומתנאי הדרך. שני הנפגעים פונו לבית החולים לקבלת טיפול רפואי.

3. בד בבד עם הגשת כתב האישום הגישה המדינה בקשה למעצרו של המשיב עד תום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו. המשיב לא חלק על קיומן של ראיות לכאורה ועילת מעצר (אם כי טען נגד עוצמת הראיות בדבר העבירה החמורה יותר המיוחסת לו), אך ביקש כי בשל נסיבותיו האישיות ייערך תסקיר מעצר בעניינו ותיבחן האפשרות להסתפק בחלופת מעצר או במעצר בפיקוח אלקטרוני. בית המשפט נענה לבקשתו והורה על הכנת תסקיר מעצר כאמור.

4. בתסקיר המעצר מיום 16.11.2017 ציין שירות המבחן כי למשיב יש נטייה להתנהגות אימפולסיבית כאשר הוא מצוי בקונפליקט עם סביבתו וכי במצבים הנחווים על ידו כמאיימים וכמלחיצים הפוגעים בכבודו ובכבוד משפחתו הוא עלול להגיב בצורה תוקפנית, ללא הפעלת שיקול דעת מעמיק. נוכח האמור ובשל נסיבות מעצרו, הסכסוך בין משפחתו לבין משפחת המנוח, היעדר מודעות להשלכות מעשיו במצבים המתוארים תוך טשטוש גבולות, עמדת שירות המבחן היא כי לא ניתן לשלול סיכון גבוה להישנות התנהגות פורצת גבולות.

שירות המבחן הוסיף וציין כי מלבד הוריו של המשיב, שאר המפקחים המוצעים אינם מתאימים למשימת הפיקוח הן בשל גילם הצעיר והן בשל התייחסותם לנסיבות מעצרו של המשיב. הודגש כי על אף ההתרשמות החיובית מהוריו של המשיב, שחרורו לחלופת מעצר או מעצרו בפיקוח אלקטרוני בשלב זה – בו לא הושלמה הסולחה בין הצדדים – עלול ליצור מצבי סיכון פוטנציאליים עבורו ועבור המשפחות המעורבות. נוכח האמור, ובהיעדר הסכם סולחה בין שתי המשפחות, עמדת שירות המבחן היא כי הוא אינו ממליץ על שחרורו של המשיב לחלופת מעצר או על מעצרו בפיקוח אלקטרוני.

5. בהחלטה מיום 26.11.2017 קבע בית המשפט המחוזי כי ממכלול הראיות עולה, לכאורה, כי לאחר שהמשיב קיבל דיווח על הוויכוח שפרץ בין אחיו לבין משפחת דוד, הוא יצא נסער מביתו, לאחר שהצטייד בסכין, והגיע בנהיגה מהירה אל הזירה, סטה שמאלה לכיוון המדרכה ופגע במנוח שעמד בגבו אליו, בתוך רחבה המצויה בשולי הכביש. בית המשפט המחוזי קבע כי טענותיו של המשיב בדבר עוצמת הראיות כמו גם גרסאותיו והסבריו לראיות שהוצגו יתבררו במסגרת ההליך העיקרי. ואולם, בשלב זה, כך נקבע, אין בהם כדי לפגוע בעוצמת הראיות המצביעות על כך שהמשיב המשיך בנסיעה מהירה לעבר המנוח מבלי להאט ומבלי ליתן דעתו לנזק שהוא עלול לגרום.

6. עוד נקבע בהחלטת בית המשפט המחוזי כי העבירות המיוחסות למשיב ונסיבות המקרה מקימות עילה למעצרו בשל המסוכנות הנשקפת ממנו. הודגש כי העבירות בוצעו על רקע סכסוך משפחתי ארוך וטעון, כי המשיב הצטייד בסכין, נסע באופן פרוץ לפני הדריסה ולאחריה, וכי למשיב עבר פלילי בגין החזקת סכין והיזק לרכוש במזיד (על אף שההליכים נגדו נגמרו בהיעדר הרשעה). בית המשפט עמד על התסקיר השלילי בעניינו של המשיב אשר נסמך על מאפייני אישיותו ועל כך שטרם נחתם הסכם סולחה בין המשפחות.

בהקשר זה ציין בית המשפט המחוזי כי שירות המבחן הביא בחשבון את העובדה שהמשיב ממעיט מחומרת מעשיו ולא הכיר בהשלכתם. על רקע האמור הדגיש בית המשפט המחוזי כי מדובר בתסקיר מעצר ולא בתסקיר שניתן לאחר הרשעה, ועל כן ספק אם ניתן לקבוע את מידת מסוכנותו של המשיב בהתבסס על כך שהוא אינו מקבל אחריות מלאה לכל המיוחס לו, לרבות לעבירות בהן הוא כופר.

בית המשפט המחוזי נתן משקל גם להודעת בא-כוח המשיב לפיה המשפחות המסוכסכות חתמו על הסכם אשר ייפה את כוחה של ועדת הסולחה להכריע בסכסוך, כשהמשפחות התחייבו לקבל את הכרעת ועדת הסולחה ללא עוררין והם למעשה ממתנים להחלטתה. עוד צוין כי בא-כוח המשיב הפנה לדברי אביו של המנוח, מחמד, בהם הוא מביע רצון להשכין שלום בין המשפחות כדי למנוע פגיעות נוספות בנפש. בית המשפט המחוזי הדגיש כי אין חולק שלא הושגה עדיין סולחה במובן זה שוועדת הסולחה עוד לא פסקה באיזה אופן יבוא הסכסוך על פתרונו. יחד עם זאת, נקבע כי הצדדים עושים מאמץ לשים סוף לסכסוך הממושך, ויש בכך כדי להפחית את הסיכון להישנות עבירות מצד המשיב או מצד אחרים על רקע הסכסוך המר.

7. בנוסף לכך, בית המשפט המחוזי נתן משקל לצער שהביע המשיב לפני שירות המבחן על תוצאות מעשיו ולכך שהוא מביע אמפתיה כלפי משפחת המנוח. עוד ציין בית המשפט המחוזי כי נראה שמשפחת המשיב עושה מאמץ להימנע מהסלמת הסכסוך.

נוכח האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי מעצר בפיקוח אלקטרוני עשוי למלא אחר תכלית המעצר. כן נקבע כי הורי המשיב יוכלו לשמש כמפקחים ראויים, אך יתר המפקחים שהוצעו אינם מתאימים למשימה.

8. בהמשך לכך, ולאחר שהתקבלה חוות דעת של מנהל הפיקוח האלקטרוני, הורה בית המשפט המחוזי בהחלטתו מיום 7.12.2017 על העברתו של המשיב למעצר בפיקוח אלקטרוני בדירה שכורה בבקה אל גרביה בתנאים מגבילים. נקבע כי הורי המשיב יפקחו עליו, וכי יש בכך כדי לאיין את המסוכנות הנשקפת מן המשיב ולענות על תכלית המעצר.

על החלטה זו נסב הערר דנן.

הערר דנן

9. לטענת המדינה, אין במעצר בפיקוח אלקטרוני כדי להפיג את המסוכנות הגבוהה המיוחסת למשיב הנובעת מהמעשים המיוחסים לו, בגדרם הוא פגע באופן מכוון במנוח ובשניים נוספים. מסוכנות זו, כך נטען, אף קיבלה חיזוק משמעותי בתסקיר המעצר שהוגש בעניינו של המשיב. המדינה מוסיפה כי ייפוי הכוח שהגיש בא-כוח המשיב לפיו המשפחות מסמיכות את ועדת הסולחה לתווך בעניינן אינו מפחית מהמסוכנות הנשקפת מן המשיב. עוד נטען כי החלטת בית המשפט המחוזי לפיו המשיב ישהה במעצר בפיקוח אלקטרוני בפיקוח הוריו כמפקחים יחידים, המעורבים באופן אישי בסכסוך שבין המשפחות, לא תפיג את המסוכנות הגבוהה הנשקפת ממנו.

10. בדיון שנערך לפניו ביום 8.12.2017 טען בא-כוח המשיב כי המסמך שכתרתו "ייפוי כוח" המסמיך את ועדת הסולחה לקבל החלטה בעניינן של המשפחות המסוכסכות, מעיד למעשה כי קיימת "הודנה" בין הצדדים. כן נטען כי הסיבה היחידה לכך שהסכם סולחה טרם נחתם היא העומס הרב המוטל על כתפיה של ועדת הסולחה. בא-כוח המשיב הוסיף כי הסכסוך בין המשפחות אינו פעיל, והפנה לדברי אביו של המנוח לפיהם הוא מעוניין בשלום ומתנגד לפגיעה נוספת. לעניין המפקחים נטען כי שירות המבחן מצא את הורי המשיב מתאימים לפיקוח, וכי אמו של המשיב היא עקרת בית הפנויה לאורך כל שעות היום. לדברי בא-כוח המשיב, חלופת מעצר נדרשת לסכל באופן סביר את המסוכנות הנשקפת מהנאשם, ולא לאיינה באופן מוחלט, שהרי אין מוחלט אינו בגדר האפשר.

בא-כוח המשיב הוסיף כי קיימת פסיקה ענפה בדבר סטייה מהמלצות תסקיר מעצר, וכי המקרה הנדון מצדיק סטייה כזו.

דיון והכרעה

11. לאחר העיון בערר ובחינת הטענות שהעלו הצדדים בדיון שנערך לפני, הגעתי למסקנה כי דין הערר להתקבל.

12. נקודת המוצא לדיונו היא הוראת סעיף 21(ב) לחוק המעצרים לפיה אין לעצור נאשם עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו אלא אם ישנן ראיות לכאורה להוכחת אשמתו בעבירות המיוחסות לו, ואם אין בנמצא חלופת מעצר הולמת שבכוחה לאיין את המסוכנות. בעניינינו נקבע כי קיימות ראיות לכאורה להוכחת אשמתו של המשיב בעבירות המיוחסות לו, והצדדים לא עררו על קביעה זו. השאלה שבמחלוקת היא אם כן, האם יש בכוחו של מעצר בפיקוח אלקטרוני לאיין את המסוכנות הנשקפת מן המשיב.

13. כדי להשיב לשאלה זו, שהיא ביסודה שאלה של הערכת סיכונים וניסיון "לנבא את העתיד", בית המשפט נדרש לבחון לא רק את נסיבות ביצוע העבירות המיוחסות לנאשם, אלא גם את נסיבותיו האישיות ואת מאפייני אישיותו. הערכה זו היא ביסודה הערכה מקצועית-טיפולית, ומשכך לעתים קרובות נעזר בית המשפט הדן במעצרו של נאשם בתסקיר מעצר שנערך על-ידי שירות המבחן אשר תואר כ"ענייני, אוזניים וגם קול הלב לבתי המשפט בבואם להחליט בדבר מעצר או עונש, זאת, גם אם לא תמיד מתקבלת דעתם" (ע"פ 4102/08 דירבאס נ' מדינת ישראל, פסקה ד' (10.12.2008); ע"פ 8706/15 חמודה נ' מדינת ישראל, פסקה 19 (6.7.2016)).

נוכח האמור, נקבע כי על אף שבית המשפט אינו כבול להמלצת שירות המבחן, ככלל כדי לסטות מהמלצה שלילית של שירות המבחן נדרשים נימוקים כבדי משקל המצדיקים זאת (ראו: בש"פ 3081/15 מדינת ישראל נ' רגבי, פסקה 8 (7.5.2015); בש"פ 9487/17 מדינת ישראל נ' עסאלה, פסקה 17 (7.12.2017)).

14. בעניינינו בית המשפט המחוזי לא קיבל את עמדתו השלילית של שירות המבחן אשר לא המליץ על שחרורו של המשיב לחלופת מעצר או על מעצרו באיזוק אלקטרוני. מהחלטת בית המשפט המחוזי עולה כי הוא מצא שני כשלים בתסקיר שהוגש בענייניו של המשיב: הראשון הוא ששירות המבחן נתן משקל לכך שהמשיב נמנע מלקחת אחריות על כלל העבירות המיוחסות לו טרם הורשע בהן, והשני הוא ששירות המבחן נתן משקל לכך שטרם נחתם הסכם סולחה, וזאת חרף המאמצים להשגתה כפי שתוארו על-ידי בא-כוח המשיב. לטעמי, טעמים אלה אינם מצדיקים, לכשעצמם, סטייה מעמדת שירות המבחן כפי שבאה לידי ביטוי בתסקיר. להלן אבהיר את עמדתי.

15. אני סבורה כי בית המשפט המחוזי צדק בקביעתו לפיה, ככלל, אין לזקוף לחובתו של נאשם את העובדה שהוא כופר בעבירות המיוחסות לו, כל עוד עומדת לו חזקת החפות ובטרם הורשע בדיון. עם זאת, הערכת מסוכנותו של המשיב על-ידי שירות המבחן לא נשענה אך על האבחנה לפיה הוא נוטה "למזער מחומרת מעשיו שעמדו ברקע לנסיבות מעצרו". שירות המבחן הוסיף וציין כי המשיב "התקשה לגעת בעולמו הפנימי ולהכיר בחלקים מורכבים באישיותו ובהתנהגותו" וכי יש לו נטייה להתנהגות אימפולסיבית, ובמצבים הנחווים על-ידו כמאיימים וכמלחיצים הפוגעים בכבודו ובכבוד משפחתו, הוא עלול להגיב בתוקפנות וללא הפעלת שיקול דעת מעמיק. בהתאם לכך, ולא רק על רקע העובדה שהמשיב נמנע מלקחת אחריות על כל המעשים המיוחסים לו, מסקנת שירות המבחן הייתה שלא ניתן לשלול סיכון גבוה להישנות התנהגות פורצת גבולות החוק.

16. בית המשפט המחוזי אף ביקר את המשקל הרב שייחס שירות המבחן לכך שטרם נחתם הסכם סולחה בין המשפחות כשיקול מרכזי בבחינת מסוכנותו של המשיב. בהקשר זה הפנה בית המשפט המחוזי למסמך מתורגם שכותרתו היא "כתב האצלה ויפוי כוח בלתי חוזר", ועל פיו המשפחות מסמיכות את ועדת הסולחה להחליט בסכסוך שבין

הצדדים באופן מחייב ובלתי ניתן לערעור. בית המשפט המחוזי אף הפנה לדבריו של אבי המנוח שהביע את רצונו להשכין שלום בין המשפחות כדי למנוע פגיעות נוספות בנפש. לנוכח האמור נקבע כי על אף שטרם נחתם הסכם סולחה, מאמצי הצדדים לשים סוף לסכסוך הממושך מלמדים על כך שהסיכון להישנות עבירות מצד המשיב או מצד אחרים על רקע הסכסוך הופחת.

איני שותפה לעמדתו זו של בית המשפט המחוזי. אני סבורה כי בשלב זה קשה לקבוע כי המסוכנות הנשקפת מהמשיב על רקע הסכסוך בין המשפחות הופחתה במידה המאפשרת להעבירו למעצר בפיקוח אלקטרוני בניגוד לעמדת שירות המבחן. איני מקלה ראש באמור במסמך שהוצג על-ידי בא-כוח המשיב, המעיד על תחילת דרך מבורכת, אך לא על סיומה, וגם לא בדבריו של אבי המנוח בדבר שאיפתו לשלום ולמניעת פגיעות נוספות. אולם, נראה כי אין די באלו על מנת להגיע למסקנה מושכלת בדבר מצב הסכסוך והסיכון להתפרצות נוספת של המשיב. כעולה מכתב האישום, מחמד, אביו של המנוח, ניסה כבר בעת האירוע מושא כתב האישום להפריד בין בני הדודים הנצים. מאמצים אלו לא עלו יפה, והאירוע האלים נמשך עד סופו הטראגי. מעובדה זו עולה כי שאיפתו האצילית של מחמד לשלום ולמניעת פגיעות נוספות, הגם שיש לברך עליה, אינה ערובה לכך שבניו או אחייניו, שיזמו וליבו את האירוע מושא כתב האישום, שותפים לה. נוכח האמור, לא שוכנעתי כי היה מקום לסטות מהערכתו של שירות המבחן לפיה במצב הדברים הנוכחי, העברת המשיב למעצר בפיקוח אלקטרוני עלולה ליצור מצבי סיכון פוטנציאליים עבור כל המעורבים בפרשה.

17. יש לשוב ולהדגיש מושכלות יסוד, ולפיהן החלטה בעניין מעצרו של נאשם עד תום ההליכים אינה נשענת על קיומו של הסכם סולחה או על היעדרו. שיקול זה הוא רק אחד מהמרכיבים שיש להביא בחשבון בתמונה הכוללת, וכבר נפסק כי "אין הנאשמים באירוע קונקרטי (להם כמובן עדיין עומדת חזקת החפות) יכולים להיות 'בני ערובה' של הסכסוך הכולל, ומצוות המחוקק היא לבחון את האפשרות לאיין את מסוכנותם שלהם" (בש"פ 5886/10 מדינת ישראל נ' אלטורי, פסקה י"ג (16.8.2010)). ואולם, גם בחינת יתר השיקולים הקונקרטיים בעניינו של המשיב מוליכה למסקנה כי בשלב זה לא ניתן לקבוע שהעברתו למעצר בפיקוח אלקטרוני תאיין, ואף לא תסכל ברמת וודאות גבוהה, את מסוכנותו.

18. כאמור, בית המשפט המחוזי קבע כי קיימות ראיות לכאורה לכך שהמשיב יצא נסער מביתו, לאחר שהצטייד בסכין, והגיע בנהיגה מהירה לזירת האירוע שם סטה מהכביש ופגע במנוח בגבו. כמו כן, לאחר האירוע המשיב ברח מהזירה תוך שהוא פוגע בשני חפים מפשע אשר עמדו בדרכו. מעשים אלו מלמדים על מסוכנות רבה אשר אינה ממוקדת במעורבים בסכסוך בלבד, אלא מכוונת גם כלפי עוברי אורח תמימים שעמדו בדרכו של המשיב. המלצת תסקיר המבחן כמו גם עברו של המשיב שנדון בעבר בגין החזקת סכין והיזק לרכוש במזיד (על אף שבית המשפט הסתפק באי-הרשעה בעבירות אלה) מוסיפים ומעצימים את המסוכנות הנשקפת ממנו, באופן שאינו מאפשר את העברתו למעצר בפיקוח אלקטרוני בשלב זה.

19. עיינתי בפסיקה שהגיש בא-כוח המשיב כתמיכה בטענותיו, ואולם לא התרשמתי כי יש בה כדי להועיל לו. מרבית פסקי הדין אליהם הפנה הסנגור דנו במקרים שונים של תאונות דרכים, אשר גם אם נוסף להם יסוד של אשמה הנובע מנהיגה בגילופין או ללא רישיון, לא ניתן להקיש מהם לעניינו (ראו למשל: בש"פ 2669/15 פרל נ' מדינת ישראל (29.4.2015)). במקרים אחרים אליהם הפנה בא-כוח המשיב ישנה המלצה חיובית של שירות המבחן להעביר את הנאשם למעצר בפיקוח אלקטרוני, וזאת בשונה מעניינו של המשיב (ראו: בש"פ 75/12 מדינת ישראל נ' הררי (3.1.2012)). לבסוף, מצאתי כי יש הבדלים רלוונטיים אף בין נסיבות המקרה שנדון בבש"פ 7065/17 סעדי נ' מדינת ישראל (19.9.2017) לבין עניינו, הן בשל האופי השונה של הפגיעה שהובילה למותו של קורבן העבירה והן בשל

הנסיבות השונות שקדמו לפגיעה.

20. סוף דבר: הערר מתקבל, והחלטת בית המשפט המחוזי מיום 7.12.2017 מבוטלת. המשיב יותר במעצר עד תום ההליכים המשפטיים נגדו.

ניתנה היום, כ"ג בכסלו התשע"ח (11.12.2017).

שׁוֹפֵט
